

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

EN UPPLEVELSE UTÖVER DET VANLIGA

AQUANAUTS

Expeditionen till Siljansringen 1897

23.9.2023 – 8.1.2024

ÅRSKURS 4-6

OM UTSTÄLLNINGEN AQUANAUTS - EXPEDITIONEN

Utställningen avslöjar vad som hände under en av förra sekelskiftets mest dramatiska svenska forskningsexpeditioner, där en geolog och en paleontolog upptäcker den okända arten "Homo aquatis". Utställningen är uppbyggd som en miljö där skulpturer av varelserna visas upp ihop med fynd från den påhittade expeditionen. Blandningen av fakta och fiktion i utställningen gör den till en utmärkt grund för arbete kring såväl källkritik som historiebruk.

I början av utställningen visas en film som är 26 minuter lång och vars ljud hörs ut i utställningen. Filmen beskriver berättelsen som utställningen bygger på och är en bärande del av utställningen och ni rekommenderas att visa den för eleverna innan besöket. Det finns också ett bildspel i en separat fil och en sammanfattning av handlingen.

KOPPLING TILL LÄROPLANEN

Målet är att eleverna ska lära sig mer om:

- Källor och hur de kan tolkas.
- Hur olika estetiska uttryck påverkar budskap och information.
- Vad ett museum är och hur man arbetar på ett museum.

Eleverna får möjlighet att träna på att:

- Att förstå och tolka ord, begrepp och texter från olika medier.
- Att urskilja budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Disposition med inledning, innehåll och avslutning. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och i söktjänster på internet.
- Lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll samt ge och ta emot muntliga instruktioner.
- Göra muntliga presentationer och muntligt berättande. Använda bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

KORTFATTAD SAMMANFATTNING AV FILMEN

Ur det blå anländer sju resväskor och några träkistor till Ontologiska museet i Stockholm utan information om vem som skickat dem. Resväskorna innehåller handlingar och en dagbok, fotonegativ på glasplåtar, ett märkligt kranium och torkade doftspår.

Det visar sig att dagboken har skrivits av Beata Gardelius, paleontolog vid Naturhistoriska museet. Fotografierna och teckningarna har gjorts av Inga-Lisa Blomgren, forskningsassistent vid Geologiska institutionen vid Uppsala universitet. Forskningsmaterialet är häpnadsväckande.

I september 1897 försvann Beata Gardelius och Inga-Lisa Blomgren under en expedition till Siljansringen i Dalarna. På platsen slog en meteorit ner för 377 miljoner år sedan och nedslaget verkar ha påverkat naturen och miljön på platsen.

Kvinnorna åkte till platsen för meteoritnedslaget för att bo ensam i ett gammalt torp i närheten av en sjö och ett kalkbrott. Där skulle de ta prover på, och undersöka, berg och natur. I dagböcker och anteckningsböcker går det att läsa om hur kvinnorna upptäcker varelser vid vattnet och under ett antal veckor studerar dem. De fotograferar dem och gör anteckningar om hur de lever. Varelsena verkar bo vid vattnet eller i träden. De liknar människor men en del har hud som ser ut som snäckskal och andras som bark som på träden. Kvinnorna tycker att varelsena lever en harmonisk tillvaro där alla hjälps åt att ta hand om varandra.

Fortsättning sida 2...

I de sista dagboksanteckningarna beskrivs hur ett företag kommer för att starta en gruva i kalkbrottet. Varelserna sätter eld på skogen för att få människorna som vill starta gruvan att fly och när de har lyckats med det släcker de elden med vatten från sjön. Eftersom platsen inte längre är säker flyttar varelserna. Kvinnorna, som blivit förälskade i varandra, följer med för att leva ett fritt liv tillsammans med varelserna.

Användbara länkar

<https://www.aquanauts.se>

<https://www.ontologiskamuseet.se>

<https://www.ur.se/aktuellt/de-5-superfragorna-ett-verktyg-for-att-tank-kallkritisk>

Filmlänk skickas i samband med bokning!

1. INNAN BESÖKET PÅ MUSEET

Berätta för eleverna att utställningen ni ska besöka är uppbyggd på ett sätt som ska få en att känna att människorna och varelserna har funnits på riktigt. Klassen uppgift är att undersöka och diskutera hur man kan avgöra om något är sant eller falskt och vilka källor som är tillförlitliga och inte. Visa filmen och diskutera innehållet efteråt:

Förslag på diskussionsfrågor:

- När levde kvinnorna som utställningen berättar om?
- Vilken plats är kvinnorna på?
- Vad gör kvinnorna på platsen?
- Vad upptäcker de?

[1897. Siljansringen i Dalarna. De är på expedition (forskningsresa) för att undersöka platsens natur. Varelsor som liknar något de aldrig sett tidigare, som lever vid vattnet.]

- Vad tycker kvinnorna om homo aquatis?
- Hur lever homo aquatis?

[De tycker att de verkar leva i harmoni och kärlek, lugna, fria och vackra. I grupp, alla tar hand om varandra. De föds från ägg. De anpassar sin hud efter sin omgivning, en del lever i vattnet och en del i träden]

- Vad händer till sist med kvinnorna och homo aquatis?
- Varför tror ni att kvinnorna väljer att göra som de gör?
- Vad tror ni hände sen?

[Gruvfogden kommer och han får syn på Inga-Lisas provtagningar. Gruvbolaget vill ha mineralerna som finns där homo aquatis lever. Barkvarelsorna skapar en brand om driver bort gruvpersonerna. De vattenlevande släcker sedan elden. Eftersom gruvpersonerna kommer att återkomma väljer varelsorna att fly. Homosexualitet var förbjudet i Sverige vid den här tiden vilket kan vara en av orsakerna till att kvinnorna följer med varelsorna.]

- Vilka källor hänvisar berättarna i filmen till?

[Dagböcker, koffertar, brev, foto, teckningar, föremål, Ontologiska museet.]

2. I UTSTÄLLNINGEN

Guiden tar emot er och berättar om museet [vad gör ett museum och hur brukar museet ta reda på information om det som visas upp? Vad tror eleverna?] och visar er in i utställningen. Där får klassen titta en stund på egen hand på det som visas. Sedan samlas vi och pratar om vad vi har sett. Klassen har möjlighet att ställa frågor utifrån materialet som man fått i skolan.

- Vad tror eleverna är syftet med utställningen?
- Vad talar för och emot att berättelsen är sann?
- Hur kan man försöka ta reda på om kvinnorna har funnits?
- Finns det Ontologiska museet?
- Vilka delar av utställningen är trovärdiga och varför? Vilka delar är påhittade och hur avgör du det?
- Kan det bli ett problem att blanda fakta med fantasi?

3. TILLBAKA I KLASSRUMMET

Som en fortsättning på detta arbete kan eleverna välja att redovisa sina iakttagelser och reflektioner på olika sätt, till exempel genom att ni samtalar i grupp i klassrummet, att de intervjuar varandra eller får göra en egen presentation som de redovisar. Det går också att arbeta vidare med tolkning av olika källmaterial, eller arbeta med skrivövningar.

Redovisning:

Förslag på utgångspunkt för redovisning/diskussion utifrån utställningsbesöket kan vara:

- Rita, måla eller använd digitala hjälpmedel för att illustrera en del av berättelsen från utställningen och berätta om varför du valde just den.

Svara på frågorna:

- Vad har du lärt dig av att arbeta med utställningen, som du inte visste tidigare?
- Vad tyckte du om utställningsberättelsen? Varför?
- När kan det vara bra att blanda fakta och fantasi?
- När kan det vara dåligt att blanda fakta och fantasi?

Källor:

Vill ni arbeta med att studera olika källmaterial kan ni låta eleverna undersöka de hemsidor som kopplas till utställningen och be dem analysera hur man kan avgöra om informationen där är sann eller falsk.

Förslag på skrivövningar:

Vad hände sen?

- Låt eleverna komma på vad som händer efter att kvinnorna flytt med varelserna.

Nyhetsartikel

- Låt eleverna skriva en nyhetsartikel utifrån händelsen. Hur kan en sådan ha sett ut vid den här tiden?

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

RAOUL WALLENBERGS PLATS
LINKÖPING

skola@ostergotlandsmuseum.se